

Paramaribo, 13 juli 2023

Aan: de Voorzitter van De Nationale Assemblée, dhr. Marinus Bee MSc. LL.B

Onderwerp: aanbidding initiatiefvoorstel houdende nadere wijziging van de Kiesregeling

Geachte voorzitter,

Ondergetekenden, allen leden van De Nationale Assemblée, bieden krachtens artikel 78 van de Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no. 116, zoals gewijzigd bij S.B. 1992 no. 38) en artikel 80 van het Reglement van Orde voor De Nationale Assemblée, het initiatiefvoorstel houdende nadere wijziging van de Kiesregeling aan en leggen die ter behandeling voor aan uw Parlement. Bijgaand doen wij u het onderhavig wetsontwerp toekomen.

Vertrouwende op een spoedige in behandeling name van het wetsontwerp, verblijven wij.

Hoogachtend,

De leden van De Nationale Assemblée

E. Sampie

E. Karto

DE NATIONALE ASSEMBLEE	
Ingek. <u>13 juli</u>	<u>2023</u>
Agenda no. <u>1197/23</u>	
Verwezen	
Naar	

Initiatiefvoorstel: krachtens artikel 78 van de Grondwet van de Republiek Suriname (S.B. 1987 no. 116, zoals gewijzigd bij S.B. 1992 no. 38), ingediend d.d. 13 juli 2023 door E. Sampie en E. Karto allen leden van De Nationale Assemblée, **houdende nadere wijziging van de Kiesregeling** (S.B. 1987 no. 62, geldende tekst S.B. 1996 no. 15, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55)

Paramaribo, 13 juli 2023

De initiatiefnemers:

E. Sampie

E. Karto

Aan: Nationale Assemblée

**WET van 2023,
houdende nadere wijziging van de
Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62,
geldende tekst S.B. 1996 no. 15, zoals
laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55)**

ONTWERP

DE PRESIDENT VAN DE REPUBLIEK SURINAME,

In overweging genomen hebbende, dat, mede in het kader van de beslissing van het Constitutioneel Hof van de Republiek Suriname d.d. 5 augustus 2022, zaaknr. CH-02, het nodig is de Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55) nader te wijzigen;

Heeft, de Staatsraad gehoord, na goedkeuring door De Nationale Assemblée, bekrachtigd de onderstaande wet:

ARTIKEL I

In de Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A. Artikel 9 komt te luiden:

1. Voor de afvaardiging per district naar De Nationale Assemblée geldt de volgende zetelverdeling, op de grondslag van het bij het Centraal Bureau voor Burgerzaken (CBB) geregistreerde wettelijk aantal inwoners van het betreffende district:

1. Paramaribo	21 zetels
2. district Wanica	11 zetels
3. district Nickerie	3 zetels
4. district Commewijne	3 zetels
5. district Sipaliwini	3 zetels
6. district Brokopondo	2 zetels
7. district Marowijne	2 zetels
8. district Para	3 zetels
9. district Saramacca	2 zetels
10. district Coronie	1 zetel

B. Artikel 24 komt te luiden:

1. Voor de verkiezing van de leden van De Nationale Assemblée, als bedoeld in artikel 9 lid 1, wordt Suriname verdeeld in kiesdistricten, waarvan de grenzen samenvallen met de grenzen van geldende kiesdistricten.

2. Voor de verkiezing van de leden van de Ressortraden worden de districten in ressorten verdeeld waarvan de grenzen bij afzonderlijke decreet zijn vastgesteld.

C. Artikel 38 lid 1 komt te luiden:

1. Door de politieke organisaties die wensen deel te nemen aan de verkiezingen, worden bij het Centraal Hoofdstembureau op de dag der kandidaatstelling voor de verkiezing van leden voor De Nationale Assemblée als bedoeld in artikel 9 vanaf 08.00 uur tot 18.00 uur de lijsten van kandidaten zowel digitaal als op schrift ingeleverd. Politieke organisaties machtigen schriftelijk een of twee hoofdbestuursleden om de kandidatenlijsten namens de politieke organisatie in te leveren.

D. Artikel 53 lid 2 komt te luiden:

2. De verzamellijst wordt onverwijld algemeen bekend gemaakt door plaatsing in het Advertentieblad van de Republiek Suriname en op de website van het Centraal Hoofdstembureau. Afschrift van deze lijst wordt voor een ieder ter inzage gelegd op de Districts-Commissariaten in de districten.

ARTIKEL II

Slotbepalingen

1. Deze wet wordt in het Staatsblad van de Republiek Suriname afgekondigd.
2. Zij treedt in werking met ingang van de dag volgende op die van haar afkondiging.
3. De Minister van Binnenlandse Zaken is belast met de uitvoering van deze wet.

Gegeven te Paramaribo, de .....

CHANDRIKAPERSAD SANTOKHI

**WET van .....,
houdende nadere wijziging van de
Kiesregeling (S.B. 1987 no. 62,
geldende tekst S.B. 1996 no. 15, zoals
laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 55)**

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. Algemeen deel

Deze wet tot wijziging van de Kiesregeling ziet toe op een wijziging van het kiesstelsel ten aanzien van de verkiezing van de leden van De Nationale Assemblée, ingevolge (het gewijzigd) artikel 61 van de Grondwet van de Republiek Suriname.

Een van de belangrijkste conclusies van de evaluaties van de verkiezingen voor De Nationale Assemblée in de afgelopen jaren, was dat het in de Grondwet en de Kiesregeling geregelde districtenstelsel voor de verkiezingen van De Nationale Assemblée en de in de Kiesregeling vastgelegde zetelverdeling per district, een aanzienlijke onevenredigheid opleverde tussen het door de politieke organisaties per district behaalde aantal DNA-zetels en het aantal inwoners per district.

Als gevolg hiervan kwam de representatie van het Surinaamse volk in het politieke democratisch proces op gespannen voet te staan met het bepaalde in artikel 52 van de Grondwet, een kernartikel waarop de politieke democratie in Suriname is gefundeerd. Volgens artikel 52 lid 2 van de Grondwet kenmerkt de politieke democratie zich door “participatie en representatie” van het Surinaamse volk.

Primair strekt deze wet tot het voldoen aan de beslissing van het Constitutioneel Hof van de Republiek Suriname d.d. 5 augustus 2022, zaaknr. CH-02, inzake toetsing ex artikel 144 Grondwet jo. artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof van de artikelen 9 jo. 24 van de Kiesregeling op strijdigheid met de Grondwet, alsmede het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten (IVBPR) en het Amerikaans Verdrag voor de Rechten van de Mens (AVRM).

Bij genoemd besluit heeft het Constitutioneel Hof de aan het Hof voorgelegde rechtsvraag of de artikelen 9 en 24 van de Kiesregeling strijdig zijn met de Grondwet en toepasselijke internationale verdragen bevestigend beantwoord, met als motivering dat onder meer deze bepalingen van de Kiesregeling, vanwege de in 1987 in de Kiesregeling aan een aantal districten toegekende electorale voordelen, thans resulteren in een ongelijk stemgewicht en ongeoorloofde positieve discriminatie. Het Constitutioneel Hof heeft op pagina 18 van haar besluit onder meer het volgende overwogen:

“Kiesstelsels dienen te beantwoorden aan de basisregels van het kiesrecht. Deze regels zijn onder meer het gelijke gewicht van een ieders stem, regelmatige verkiezingen, geheime en vrije verkiezingen, goede en transparante controles op het stemproces. Uitgangspunt van de jurisprudentie is dat het gelijkheidsbeginsel verlangt dat het kiesstelsel is gebaseerd op het one-

person, one-vote beginsel...Het gelijkheidsbeginsel vertaalt zich ook in het kiesrecht als een beginsel waarbij elke burger niet alleen gelijk is bij het gebruik van dit recht (er is wel sprake van actief en passief kiesrecht) maar ook het gewicht van hun stem gelijk dient te zijn ten opzichte van elkaar in een kiesstelsel. Dat wil zeggen dat het recht van de ene burger om volksvertegenwoordigers te kiezen in een bepaald district even zwaar moet wegen ten opzichte van het recht van een andere burger die hetzelfde recht heeft in een ander district...

Het Constitutioneel Hof heeft op basis van de statistieken geconstateerd dat er significante afwijkingen zijn van het stemgewicht van de districten ten opzichte van elkaar, waardoor er sprake is van strijdigheid tussen artikel 9 jo. 24 Kiesregeling met artikel 8 jo. 55 Grondwet en relevante verdragen. Artikel 9 jo 24 Kiesregeling waren zodoende ongrondwettig. Het rechtsgevolg hiervan is dat deze bepalingen hun rechtskracht hebben verloren en derhalve dienen te worden gewijzigd.

Het uitgangspunt van de wijziging van artikel 9 in deze wet is om de zetelverdeling in overeenstemming te brengen met de Grondwet, met name artikel 8 jo 55 jo 61. De grondslag van deze wijziging houdt een actualisatie, dan wel correctie in van artikel 9. De in deze wet vastgelegde actualisering van de zetelaantallen per district en de daarbij gebruikte rekenmethode gaat uit van het gelijkheidsbeginsel als norm voor een verantwoorde evenredige vertegenwoordiging, zoals gespecificeerd in het besluit van het Constitutioneel Hof. Verwezen wordt naar de toelichting bij artikel 9.

Afgezien van de zetelverdeling die in deze wet is gewijzigd, zijn er ook andere leemten geconstateerd in het kiesstelsel en is daarom aangekondigd dat de Grondwet en de Kiesregeling integraal herzien zullen worden. Een dergelijke herziening gaat gepaard met een groot aantal ingrijpende wijzigingen van de Kiesregeling en de Grondwet, en dient een ruime voorbereidingstijd en een breed maatschappelijk draagvlak te hebben. Zo dient ingeval van invoering van een landelijke evenredige vertegenwoordiging onder meer de rol van Districts- en Ressortraden en de verkiezingsprocedures voor De Nationale Assemblée en de Districts- en Ressortraden grondig te worden geëvalueerd en herzien. Daarnaast dienen in het herzieningsproces onder andere de volgende zaken worden overwogen, namelijk:

1. Inventarisatie en evaluatie van de bevoegdheden van alle verkiezingsorganen.
2. Versterking van het Kiesbureau (OKB).
3. Versterking van het Centraal Hoofdstembureau.
4. Instelling van een Onafhankelijke Verkiezingsautoriteit en nadere toebedeling van bevoegdheden daaraan waaronder:
  - a. De algehele organisatie van de verkiezingen.
  - b. De eindverantwoordelijkheid van het kiesregister en de kiezerslijsten.

De uitvoering van een integrale wijziging van het kiesstelsel eist, zoals gesteld relatief veel tijd. Echter is er een korte tijdsspanne tussen de inwerkingtreding van deze wet en verkiezing van 25 mei 2025. Hierdoor is het niet realiseerbaar om binnen deze korte tijd bovengenoemde ingrijpende wijzigingen door te voeren. Immers geniet de voortgang en waarborging van de verkiezing van 2025 prioriteit. Om deze reden zijn in deze wet slechts de minimale noodzakelijke wijzigingen doorgevoerd. Deze wet kan daarom worden gekwalificeerd als een overgangsregeling, voor een bredere wijziging mede op basis van de aangekondigde wijziging van de Grondwet. Daarvan zal afhangen of en hoe de Kiesregeling, mogelijk vernoemd tot

Kieswet, gewijzigd zal worden. Een integrale wijziging van de Grondwet zal nu spoedig ter hand worden genomen.

Tot slot is van de gelegenheid gebruik gemaakt om de artikelen 38 lid 1 en 53 lid 2 van de Kiesregeling redactioneel aan te passen in het kader van de modernisering van het democratisch verkiezingsproces.

B. Artikelsgewijs

Artikel 9

Lid 1. De in 1987 in verband met het districtenstelsel in artikel 9 van de Kiesregeling gefixeerde zetelaantallen voor de districten, zijn in artikel 9 gewijzigd door actualisatie van de zetels. Voor de calculatie is uitgegaan van de bij het Centraal Bureau voor Burgerzaken (CBB) geregistreerde wettelijk aantal stemgerechtigden van het betreffende district.

Het doel van de wijziging van artikel 9 is om de zetelverdeling in overeenstemming te brengen met de Grondwet, welk doel is gerealiseerd doordat de volgende grondwettelijke normen zijn toegepast, te weten:

- Het stelsel van evenredige vertegenwoordiging per district (artikel 61 Grondwet)
- Het gelijkheidsbeginsel (artikel 8 Grondwet)
- Het tot uitdrukking komen van de soevereine wil van het volk (artikel 55 Grondwet)

Blijkens de rekenkundige norm die ten grondslag ligt aan de wijziging van artikel 9 is er sprake van een mathematische evenredigheid van 91.3%. Dit resultaat vertoont dus geen volledige (100%) evenredigheid, maar behelst een afwijking van 8.7%. Met deze zeer minimale afwijkingmarge wordt voldaan aan de Grondwet en wel op basis van het volgende.

Het oud artikel 9 had als uitkomst dat de samenstelling van De Nationale Assemblée in zeer onvoldoende mate een reflectie was van de wil van de kiezer. Dit probleem deed zich in het bijzonder voelen in de kiesdistricten Paramaribo en Wanica waar rond 67% van het electoraat woonachtig is. Alhoewel in deze districten de meerderheid van het electoraat woonachtig is, moesten deze districten het qua vertegenwoordiging doen met een minderheid in De Nationale Assemblée. Met andere woorden vertegenwoordigde de minderheid, de meerderheid en behoeft het geen betoog dat zulks ongrondwettig is in een democratie. Het is met name deze zeer ongelijke waardering tussen deze districten die heeft geleid tot het besluit van grondwettelijke onrechtmatigheid van artikel 9 en 24 Kiesregeling.

De wijziging van artikel 9 brengt met zich mee dat het aantal zetels van Paramaribo en Wanica wordt verhoogd van 24 naar 32 zetels, zijnde van 47% naar 63% van de DNA-zetels. Deze forse verhoging van het aantal zetels naar 63% is dan ook in evenwichtige verhouding met het percentage van het electoraat in deze twee districten, namelijk 67%. De fundamentele ongelijkheid en het gebrek aan evenredigheid van het oud artikel 9 wordt door de wijziging van deze bepaling dan ook in hoge mate geadresseerd en bovenal gecorrigeerd. De districten Paramaribo en Wanica waar zoals gezegd een meerderheid van het electoraat woont, verkrijgen een nagenoeg evenredige meerderheid van het aantal zetels. Weliswaar is het niet exact mathematisch, maar dat wordt van geen enkel kiesstelsel verlangd. Zulks geldt ook voor de overige districten die allen in redelijke mate de zetels verkrijgen die hen toekomen op basis van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Het verschil is dermate klein dat het voldoet

aan de grondwettelijke norm van evenredigheid. Zeker ook als rekening wordt gehouden met de wens van De Nationale Assemblée om te verzekeren dat elk district met tenminste 1 persoon in De Nationale Assemblée vertegenwoordigd moet zijn. Derhalve ook vertegenwoordigers uit relatief dunbevolkte districten. Uit een oogpunt van democratische representatie vertoont de wijziging van artikel 9 een rechtmatige evenwichtige balans tussen evenredige, gelijke en daarmee rechtvaardige representatie van de kiezer. Vooral vanwege het feit dat de afwijking in zijn geheel 8.7% is en het tevens valt beneden de hoogte van het door het Constitutioneel Hof voorgestelde aanvaardbare afwijkmarge van 10%.

Gelet op al het bovenstaande voldoet de zetelverdeling zoals neergelegd in artikel 9 dus aan de grondwettelijke eisen van artikel 8 jo 61 jo 55 Grondwet.

Artikel 24

Lid 1. Voor de verkiezing van de leden van De Nationale Assemblée als bedoeld in artikel 9 wordt uitgegaan van de huidige kiesdistricten, waarvan de grenzen samenvallen met de grenzen van de bij wet vastgestelde districtsgrenzen. De districtsgrenzen zijn geregeld bij decreet Districtenindeling 1983 (S.B.1983 no.24). Tevens moet rekening worden gehouden met de expliciete verwijzing in Art. 160 lid 2 van de Grondwet naar het decreet Districtenindeling 1983, waardoor het niet noodzakelijk is dat in artikel 24 eventueel zou worden opgenomen dat “de districtsgrenzen bij wet worden bepaald”. Lid 2. De verdeling van de districten in ressorten en de vaststelling van de grenzen daarvan zijn geregeld bij decreet van 16 oktober 1987, houdende verdeling van de districten in ressorten en vaststelling van de grenzen van deze ressorten (Decreet Ressorten - indeling) (S.B. 1987 no.67). Gelet op het feit dat door de wijziging van artikel 9 de zetelverdeling in overeenstemming is met de Grondwet, kunnen de huidige districtsgrenzen worden gehandhaafd.

38 lid 1 en 53 lid 2

De lijsten van kandidaten worden tevens verplicht digitaal aangeleverd met toegang tot het daartoe opengestelde internetportaal van het Ministerie van Binnenlandse zaken. Vanwege de korte tijdsbestek en complexiteit zal voor de Algemene Vrije en Geheime Verkiezingen van 2025 de verkiezingsorganisatie nog onder het Ministerie van Binnenlandse Zaken vallen. Bij de eerstvolgende verkiezing (lees 2030) kan de Onafhankelijke Verkiezingsautoriteit (OVA) na de wettelijke operationalisering ingesteld worden. Het bepaalde in de Wet Elektronisch Rechtsverkeer (S.B. 2017 no. 86) inzake elektronische informatie-uitwisseling met bestuursorganen geldt, voor zover van toepassing. Tevens moeten de lijsten op papier worden ingeleverd, d.w.z. een hard copy; een kopie of uitgeprint pdf-bestand van de digitaal aangeleverde lijst.

Gegeven te Paramaribo, de .....

De initiatiefnemers:

E. Sampie

E. Karto